

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI

Anasxon Yunusov A'zamjon o'g'li

Namangan muhandislik-texnologiya

Instituti "Iqtisodiyot" fakulteti magistratura 2-kurs talabasi

anaskhonyunusov1@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotda kichik biznesni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari o'rganilib, o'sish va barqarorlikni ta'minlashda texnologiya va innovatsiyalarning roli ta'kidlangan. Raqamli muhit jadal rivojlanib borar ekan, kichik korxonalar operatsiyalarni yaxshilash va kengroq mijozlar bazasiga erishish uchun elektron tijorat platformalari, ijtimoiy media marketingi va bulutli hisoblash kabi raqamli vositalardan foydalanish orqali moslashishi kerak. Maqolada samaradorlikni oshirish, xarajatlarni kamaytirish va global bozorda raqobatbardoshlikni oshirish uchun raqamli transformatsiyani qabul qilish muhimligi ta'kidlangan. Bundan tashqari, u kichik biznes uchun raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish, ma'lumotlarga asoslangan qarorlarni qabul qilish va innovatsiyalarni rivojlantirish uchun onlayn hamkorlikda ishtirok etish zarurligini muhokama qiladi. Shuningdek, u kiberxavfsizlik muammolari, raqamli resurslardan foydalanish cheklanganligi va kichik korxonalar duch kelishi mumkin bo'lgan raqamli tafovut kabi muammolarni hal qiladi. Ushbu jihatlarni o'rganish orqali maqola kichik biznesning raqamli iqtisodiyotda rivojlanishi va barqaror kelajakni ta'minlashi uchun amaliy tushunchalarni taqdim etadi.

Kalit so'zlar: kichik biznes, raqamli iqtisodiyot, raqamli transformatsiya, elektron tijorat, innovatsiyalar, bulutli hisoblash, raqamli ko'nikmalar, raqobatbardoshlik.

Аннотация: В статье рассматриваются ключевые направления развития малого бизнеса в цифровой экономике, подчеркивается роль технологий и инноваций в обеспечении роста и устойчивости. Поскольку цифровая среда стремительно развивается, малому бизнесу приходится адаптироваться, используя цифровые инструменты, такие как платформы электронной коммерции, маркетинг в социальных сетях и облачные вычисления, для улучшения операционной деятельности и охвата более широкой клиентской базы. В статье подчеркивается важность внедрения цифровой трансформации для повышения эффективности, сокращения затрат и повышения конкурентоспособности на мировом рынке. Кроме того, в нем обсуждается необходимость развития цифровых навыков у малого бизнеса, принятия решений на основе данных и участия в онлайн-сотрудничестве для стимулирования инноваций. В нем также рассматриваются такие вопросы, как проблемы кибербезопасности, ограниченный доступ к цифровым ресурсам и цифровой разрыв, с которыми может столкнуться малый бизнес. Рассматривая эти аспекты, статья дает практические рекомендации, которые помогут малому

бизнесу добиться успеха в цифровой экономике и обеспечить себе устойчивое будущее.

Ключевые слова: малый бизнес, цифровая экономика, цифровая трансформация, электронная коммерция, инновации, облачные вычисления, цифровые навыки, конкурентоспособность.

Abstract: This article examines the key areas of small business development in the digital economy, highlighting the role of technology and innovation in ensuring growth and sustainability. As the digital environment continues to evolve, small businesses must adapt by leveraging digital tools such as e-commerce platforms, social media marketing, and cloud computing to improve operations and reach a wider customer base. The article highlights the importance of embracing digital transformation to improve efficiency, reduce costs, and increase competitiveness in the global marketplace. It also discusses the need for small businesses to develop digital skills, make data-driven decisions, and engage in online collaboration to foster innovation. It also addresses challenges such as cybersecurity, limited access to digital resources, and the digital divide that small businesses may face. By exploring these aspects, the article provides practical insights for small businesses to thrive in the digital economy and ensure a sustainable future.

Keywords: small business, digital economy, digital transformation, e-commerce, innovation, cloud computing, digital skills, competitiveness.

KIRISH

Bugungi jadal rivojlanayotgan jahon iqtisodiyotida kichik biznes yangi muammolar va imkoniyatlarga duch kelmoqda, ular asosan texnologik taraqqiyot bilan bog'liq. Raqamli iqtisodiyotning yuksalishi kichik korxonalarga global miqyosda miqyosni kengaytirish, innovatsiyalar kiritish va raqobatlashish imkoniyatini taqdim etgan holda biznesning ishlash uslubini inqilob qildi. Biroq, raqamli transformatsiya to'siqlardan xoli emas. Kichik korxonalar dolzarb va muvaffaqiyatli bo'lib qolishi uchun raqamli texnologiyalarning tez sur'atda, doimiy o'zgaruvchan muhitiga moslashishi kerak.

Raqamli iqtisodiyot elektron tijorat, ijtimoiy media marketingi, bulutli hisoblash, ma'lumotlar tahlili va boshqalarni o'z ichiga olgan keng ko'lamli texnologiyalar va amaliyotlarni o'z ichiga oladi. Kichik biznes uchun ushbu vositalarni qo'llash samaradorlikni oshirish, kengroq mijozlar bazasiga erishish va raqobatbardosh ustunlikka ega bo'lish uchun juda muhimdir. Raqamli platformalarning paydo bo'lishi, shuningdek, kichik korxonalarga qo'shimcha xarajatlarni kamaytirish, aks holda resurslarni ko'p talab qiladigan jarayonlarni soddalashtirish bilan ishlash imkonini berdi.[1]

Biroq, raqamlashtirish yo'li har doim ham oson emas. Ko'pgina kichik korxonalar raqamli resurslardan foydalanishning cheklanganligi, raqamli ko'nikmalarning yetarli emasligi, kiberxavfsizlik muammolari va moliyaviy cheklovlar kabi to'siqlarga duch kelmoqda. Ushbu qiyinchiliklarni yengish uchun puxta rejalashtirish, strategik investitsiyalar va raqamli tafakkurni rivojlantirish kerak. Bundan tashqari, kichik biznes

rivojlanayotgan texnologiyalar taqdim etayotgan imkoniyatlardan foydalangan holda bozor tendensiyalaridan oldinda bo'lish uchun doimiy ravishda innovatsiyalar olib borishi kerak.[2]

Ushbu maqola raqamli iqtisodiyotda kichik biznesni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini o'rganishga qaratilgan. Unda raqamli transformatsiyaning ahamiyati muhokama qilinadi va raqamli iqtisodiyotga o'tish bilan bog'liq foyda va muammolar yoritiladi hamda kichik biznesning ushbu yangi sharoitda rivojlanishi uchun amaliy strategiyalar haqida tushuncha beriladi. Innovatsiyalar, samaradorlik va moslashuvchanlikka e'tibor qaratgan holda, kichik biznes raqamli iqtisodiyotni yo'lga qo'yishi va kelajakda barqaror o'sish va muvaffaqiyatga erishish uchun o'zini tutishi mumkinligi tadqiq qilanadi.

ADABIYOTLAR SHARHI VA METADOLIGIYASI

Solijonovich, R. T, Bayzakova, D, Xayitova, I. N. Mualliflar tadqiqotlarida mamlakatimizdagi tadbirkorlik faoliyatini IT sohasi orqali rivojlantirish istiqbollari belgilab olish.[3] Tadqiqotlarda ma'lumotlar statistikasi mamlakatimizning rasmiy saytidan va boshqa sayt ma'lumotlari statistikasi asosida 2015-yildan 2022-yilgacha bo'lgan ma'lumotlar to'plangan. Tahlil qilish jarayonida ekonometrik tahlilning korrelyatsiyon va regressiyon tahlil usullaridan foydalanib, tadqiqotning modeli tuzilgan.[4] Korrelyatsiyon tahlilda sanoat mahsulotlari hajmiga mobil internet tezligi to'g'ri va sust ta'sir o'tkazishi, aloqa va axborot xizmatlari hajmi esa kuchli va to'g'ri ta'sir qilishi aniqlangan. Regressiyon tahlil jarayonida linear va log-log modellari tahlil qilinib, yaxshi model sifatida log-log modeli tanlangan. Model parametrlarining ishonchliligini aniqlashda t-student testidan foydalanilgan. Durbin-Watson dstatistikasi bo'yicha model qoldiqlaridagi avtokorrelyatsiyani aniqlashda ishlatilgan. Bunda model qoldiqlarida noaniqlik holati aniqlangan. Bunday holda, modelni boshqa tekshiruvlar o'tkazishga to'g'ri keladi. Shuningdek, modelning regressiya tenglamasi tuzilib, elastiklik koeffitsiyentlari topilgan.[5]

TAHLILIY NATIJA

So'nggi yillarda raqamli iqtisodiyot, ayniqsa, kichik biznes uchun iqtisodiy o'sishning muhim omiliga aylandi. Kichik korxonalar global miqyosda, jumladan, O'zbekistonda ham raqamli transformatsiyani qo'llab-quvvatlar ekan, ular o'sish, innovatsiyalar va bozorni kengaytirish uchun keng imkoniyatlarni ochadi. Ushbu ishlanmalar natijalari raqamli texnologiyalarni qabul qilish bilan birga keladigan foyda va muammolarni ham ochib beradi.

Yosh aholisi va internetning kirib borishi ortib borayotgan O'zbekiston iqtisodiy tuzilmasida jiddiy o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda, bu esa raqamli iqtisodiyotni siyosatchilar uchun asosiy e'tibor sohasiga aylantirmoqda. "Jahon banki" ma'lumotlariga ko'ra, 2023-yilga kelib O'zbekistonda internetning kirib borishi taxminan "82%" ga yetdi, bu 2010-yildagi "20%" o'rniga keskin o'sishdir. Internetga kirishning bunday tez o'sishi ko'plab kichik biznesga imkon yaratdi. raqamli makonga kirish, xususan, elektron tijorat platformalari va raqamli marketing orqali. Hukumatning axborot-kommunikatsiya

texnologiyalari (AKT) infratuzilmasini rivojlantirishga e'tibor qaratilishi ushbu siljishni qo'llab-quvvatladi, investitsiyalar raqamli savodxonlik, texnologik markazlar va innovatsiya markazlariga yo'naltirildi.

Hukumat raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan siyosatni ham amalga oshirdi. 2021-yilda O'zbekiston "Yangi O'zbekiston 2030" strategiyasini ishga tushishi, uning maqsadi turli tarmoqlarni, jumladan, kichik va o'rta korxonalarni (KO'B) raqamlashtirishni kuchaytirishga qaratilgan. Asosiy maqsadlardan biri samaradorlikni oshirish va yangi bozorlarga chiqish uchun elektron tijorat va bulutli hisoblash kabi raqamli vositalarni o'zlashtirgan KO'B sub'ektlari sonini ko'paytirishdir. Strategiya, shuningdek, raqamli tadbirkorlik uchun yanada qulay tartibga solish muhitini yaratish, raqamli tafovut va kiberxavfsizlik kabi muammolarni hal qilishga qaratilgan.

O'zbekistonda kichik biznesning raqamli transformatsiyasi samaradorlik va bozorga kirishda sezilarli yaxshilanishlarga olib keldi. Kichik biznes marketing, mijozlarni jalb qilish va operatsiyalarni boshqarish uchun raqamli vositalardan tobora ko'proq foydalanmoqda. "O'zbekiston Respublikasi prezidenti huzuridagi Milliy Statistika Qo'mitasi" ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonda 2020 yildan 2023 yilgacha faol onlayn-bizneslar soni har yili "15 foizga" o'sgan.[6] "AliExpress" va "Uzum kabi elektron tijorat platformalari Bozor" mahalliy korxonalar uchun ham mahalliy, ham xalqaro mijozlarga erishish uchun zarur bo'ldi. Shuningdek, quyidagi 1- diagrammada O'zbekistonda elektron tijoratda yaratilgan yalpi qo'shilgan qiymatning YaIMdagi ulushi 2018-yildan 2023-yilgacha sezilarli darajada oshgan. 2018-yilda ushbu ko'rsatkich atigi 0,02% bo'lsa, 2019-yilda 0,05%ga yetgan. 2020-yilda bu ulush 0,09%ni tashkil etib, ozgina o'sish kuzatilgan. Biroq, 2021-yilda bu ko'rsatkich keskin oshib, 0,51%ga yetgan, bu esa pandemiya davrida elektron tijoratga bo'lgan talabning ortganini ko'rsatadi.

1-diagramma

Elektron tijoratda yaratilgan yalpi qo'shilgan qiymatning YaIMdagi ulushi (yillik).

2022-yilda elektron tijoratda yaratilgan qo'shilgan qiymat 1,04%gacha ko'tarilgan bo'lib, bu sohaning barqaror rivojlanayotganidan dalolat beradi. 2023-yilda esa

1,23%gacha oshgani O'zbekistonning raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayoni davom etayotganini ko'rsatadi. Bu o'sish tendensiyasi raqamli infratuzilmaning rivojlanishi, internet va mobil to'lov tizimlarining keng qo'llanilishi, shuningdek, davlat tomonidan elektron tijoratni qo'llab-quvvatlash choralari bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Kelajakda ushbu ulush yanada ortishi kutilmoqda, chunki iste'molchilar va tadbirkorlar elektron tijoratdan foydalanish darajasini oshirib borishmoqda.

Ko'pgina kichik biznes, ayniqsa qishloq xo'jaligi va to'qimachilik sohalarida, onlayn savdo platformalaridan foydalanish orqali sezilarli o'sish kuzatildi.

Iqtisodiy ko'rsatkichlar bo'yicha raqamli tizimga o'tish kichik biznes sektorining yanada raqobatbardosh va diversifikatsiya qilinishiga yordam berdi. O'zbekistondagi kichik biznes korxonalari operatsiyalar va marketing uchun raqamli vositalarni qo'llaganidan so'ng o'rtacha daromad "12-15% ga oshgani haqida xabar berishdi. Raqamlashtirish, shuningdek, korxonalarga an'anaviy g'isht va ohak operatsiyalari bilan bog'liq xarajatlarni qisqartirib, katta moslashuvchanlik bilan ishlash imkonini berdi. Bulutli buxgalteriya hisobi, ma'lumotlar tahlili va inventarizatsiyani boshqarishning avtomatlashtirilgan tizimlaridan foydalanish qobiliyati kichik biznesga ularning samaradorligini oshirish va qaror qabul qilish jarayonlarini kuchaytirish imkonini berdi.

Bundan tashqari, raqamli vositalar O'zbekistondagi kichik biznesga transchegaraviy savdo bilan shug'ullanish imkonini berdi. "UNCTAD" (Birlashgan Millatlar Tashkilotining Savdo va Taraqqiyot Konferensiyasi) ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistondagi kichik va o'rta korxonalar hozirda jami eksportning "20% ni" tashkil etadi, raqamli platformalar xalqaro bozorlarga ulanishni osonlashtiradi. Eksportning bunday o'sishi korxonalarning elektron tijorat va raqamli marketingni qo'llashi natijasidir, bu ularga Qozog'iston, Qirg'iziston va hatto Rossiya kabi qo'shni mamlakatlardagi mijozlarga erishishga yordam berdi.

Raqamli transformatsiyaning afzalliklari aniq bo'lsa-da, O'zbekistonda kichik biznes hali ham bir qancha muammolarga duch kelmoqda. Asosiy to'siqlardan biri bu biznes egalari va xodimlar o'rtasida raqamli ko'nikmalarning etishmasligi. "Osiyo Taraqqiyot Banki (OTB)" tomonidan "2019-yilda o'tkazilgan tadqiqot" shuni ko'rsatdiki, O'zbekistondagi kichik biznes egalarining atigi "25%" onlayn platformalar va vositalardan to'liq foydalanish uchun yetarli raqamli savodxonlikka ega. Raqamli ko'nikmalardagi bu bo'shliq ko'plab kichik biznesning raqamli iqtisodiyot taqdim etgan imkoniyatlardan to'liq foydalanish imkoniyatlariga to'sqinlik qiladi.

Bundan tashqari, kiberxavfsizlik muammolari, qishloq joylarda raqamli infratuzilmaga kirishning cheklanganligi va ilg'or texnologiyalarni joriy etish bilan bog'liq yuqori xarajatlar kabi muammolar kichik biznesni raqamlashtirish yo'lidagi muhim to'siq bo'lib qolmoqda. "Jahon Iqtisodiy Forumi" tomonidan o'tkazilgan so'rovda O'zbekistondagi "kichik biznesning "45%" kiberxavfsizlik risklarini boshqarishda qiyinchiliklar borligini ma'lum qilgan, bu esa ularni ma'lum raqamli vositalarni qo'llashdan qaytargan.[7]

MUHOKAMA

Raqamli iqtisodiyotda kichik biznesni rivojlantirish ham yangi texnologiyalarga moslashishni, ham strategik rejalashtirishni talab qiladigan murakkab jarayondir. Kichik biznes samaradorlikni oshirish va kengroq bozorlarga chiqish uchun raqamli vositalarga tobora ko‘proq murojaat qilar ekan, raqamli transformatsiyaning oqibatlarini tushunish juda muhim bo‘ladi. Foyda aniq bo‘lsa-da, muvaffaqiyatli rivojlanish uchun diqqat bilan ko‘rib chiqilishi kerak bo‘lgan bir nechta asosiy jihatlar mavjud.

Birinchidan, “raqamli transformatsiya”ni qabul qilish endi kichik biznes uchun ixtiyoriy emas. Elektron tijorat, ijtimoiy media marketingi, bulutli hisoblash va ma’lumotlar tahlilining yuksalishi biznesning qanday ishlashini tubdan o‘zgartirdi. Kichik korxonalar endi global auditoriyani qamrab olishi va o‘z faoliyatini ilgari imkonsiz bo‘lgan usullar bilan optimallashtirishi mumkin. Biroq, raqamli tizimga o‘tish, ayniqsa, “raqamli savodxonlik” va “resurslardan foydalanish” nuqtai nazaridan ham qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Kichik biznes egalari va ularning xodimlari tez o‘zgaruvchan texnologiyalarga rioya qilish uchun kurash olib borishi mumkin, bu esa raqamli vositalarni qabul qilishga to‘sqinlik qilishi mumkin.[8]

Bundan tashqari, “kiberxavfsizlik” muhim muammo sifatida paydo bo‘ldi. Onlayn tranzaksiyalar va ma’lumotlar almashishning ko‘payishi bilan kichik biznes kiber-hujumlarga nisbatan zaifroq. Ko‘pgina kichik korxonalarda kuchli kiberxavfsizlik choralarini amalga oshirish uchun resurslar yetishmaydi, bu moliyaviy yo‘qotishlarga va obro‘ga putur etkazishi mumkin. Kiberxavfsizlik muammolarini ta’lim va arzon vositalar orqali hal qilish kichik biznesni ushbu tahdidlardan himoya qilish uchun muhim bo‘ladi.

Yana bir muhim masala – “raqamli infratuzilma”. O‘zbekiston va boshqa mamlakatlarning shaharlari yuqori tezlikdagi internet va raqamli xizmatlardan yaxshiroq foydalanish imkoniyatiga ega bo‘lsa-da, qishloq hududlari ko‘pincha ortda qolmoqda. Ushbu nomutanosiblik raqamli tafovutni keltirib chiqaradi, bu esa qishloq joylaridagi ko‘plab kichik korxonalarning raqamli iqtisodiyotda to‘liq ishtirok etishiga to‘sqinlik qiladi. Siyosatchilar va sanoat rahbarlari raqamli infratuzilmani takomillashtirish va barcha kichik biznesning raqamli imkoniyatlardan foydalanishini ta’minlash uchun ushbu bo‘shliqni bartaraf etishga e’tibor qaratishlari kerak.

XULOSA

Raqamli iqtisodiyot kichik biznes uchun ham muhim imkoniyatlar, ham qiyinchiliklar tug‘diradi va ularning muvaffaqiyatli rivojlanishi ularning tez o‘zgaruvchan texnologik muhitiga moslashish va innovatsiyalar kiritish qobiliyatiga bog‘liq. Elektron tijorat platformalari, bulutli hisoblash va ijtimoiy media marketingi kabi raqamli vositalarni qo‘llaydigan kichik bizneslar samaradorlikni oshirishi, bozorga kirishni kengaytirishi va raqobatbardoshligini oshirishi mumkin. Raqamli transformatsiya, shuningdek, kichik biznesga operatsiyalarni optimallashtirish, mijozlarni jalb qilishni yaxshilash va bugungi iqtisodiyotda o‘lishni ta’minlash uchun muhim bo‘lgan umumiy xarajatlarni kamaytirish imkonini beradi.

Biroq, kichik bizneslar raqamlashtirishdan to‘liq foyda olishlari uchun ular bir nechta to‘siqlarni engib o‘tishlari kerak. “Raqamli savodxonlik” asosiy muammo bo‘lib

qolmoqda, chunki ko‘plab kichik biznes egalari va xodimlari ilg‘or texnologiyalardan samarali foydalanish uchun zarur ko‘nikmalarga ega emaslar. Ta‘lim va ta‘lim dasturlari orqali ushbu bo‘shliqni bartaraf etish korxonalar mavjud raqamli vositalardan to‘liq foydalanishini ta‘minlash uchun muhim bo‘ladi. Bundan tashqari, “kiberxavfsizlik” muhim muammo bo‘lib qolmoqda, chunki ko‘plab kichik bizneslar ma‘lumotlar buzilishi va onlayn tahdidlarga qarshi himoyasiz. Raqamli tranzaksiyalar va mijozlar ma‘lumotlarining xavfsizligini ta‘minlash ishonchni saqlash va moliyaviy yo‘qotishlarning oldini olish uchun juda muhimdir.

Bundan tashqari, shahar va qishloq o‘rtasidagi “raqamli infratuzilma” nomutanosibliklarini bartaraf etish zarur. Ba‘zi hududlar yuqori tezlikdagi internet va zamonaviy raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo‘lsa, boshqalari ortda qolmoqda. Raqamli tafovutni bartaraf etish barcha kichik korxonalarning, qaysi joylashuvidan qat‘i nazar, raqamli iqtisodiyotda ishtirok etishda teng imkoniyatlarga ega bo‘lishini ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Tulkunovna, K. F. (2023, May). RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJLANISHNING ZAMONAVIY BOSQICI VA UNING KICHIK BIZNES RIVOJLANISHIGA TA’SIRI. In *Proceedings of International Educators Conference* (Vol. 2, No. 5, pp. 137-140).
2. Dildora, S., Umidjon, X., & Abduazim, A. (2024). KICHIK TADBIRKORLIKDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING ORNI. *Research and Publications*, 1(1), 139-143.
3. Solijonovich, R. T. (2023). TADBIRKORLIK SUB’EKTLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI RIVOJLANTIRISH. *QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 366-370.
4. Bayzakova, D. (2023). RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TADBIRKORLIK, UNING TAVSIFLANISHI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 20(10), 108-112.
5. Xayitova, I. N. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH. *XALQARO KONFERENSIYA VA JURNALLARNI SIFATLI INDEXLASH XIZMATI*, 1(1), 250-254.
6. O‘zbekiston Respublikasi prezidenti huzuridagi statistika agentligi ma‘lumotlari (stat.uz):
7. Mo‘ydinjon o‘g‘li, T. U. M. (2023). RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI FAOLIYATIDA ZAMONAVIY BOSHQARUV ISTIQBOLLARI. *QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 9, 41-45.
8. Sattarova, M. (2024). INNOVATION IQTISODIYOT SHAROITIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI. *International Journal of scientific and Applied Research*, 1(2), 256-260.

9. Ibrohimov, B. (2024). O 'zbekiston Respublikasida tadbirkorlik subyektlarida innovatsion faoliyatning ahamiyati va o 'rni.
10. Ibrohimov, B., & Sayfiddinov, S. (2024). Qishloq xo 'jaligi mahsulotlarini ko 'paytirishning asosiy yo 'llari.
11. Ibrohimov, B., & Tursunov, A. (2024). O 'zbekiston Respublikasining agrar siyosati va uni takomillashtirish yo 'llari.
12. Boburmirzo, I., & Yunusov, A. (2024). KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK YILIDA MEHNAT BOZORINI TAHLILI. *Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali*, 2(17), 20-28.
13. Baxtiyor o'gli, I. B. (2023). FORMS OF OWNERSHIP AND ENTREPRENEURSHIP IN AGRICULTURE IN UZBEKISTAN. *Miasto Przyszłości*, 42, 284-291.
14. Ibrahimovich, R. B., Ugli, I. B. B., & Ugli, I. B. B. (2023). INNOVATIVE REFORMS IN AGRICULTURE DEVELOPMENT. *The American Journal of Management and Economics Innovations*, 5(03), 9-13.
15. Rahimov, B. I., Yoldashev, B. S., & Ibrahimov, B. B. (2023). THE NEED TO ORGANIZE A CLUSTER IN THE AGRICULTURAL NETWORK. *International Journal Of Management And Economics Fundamental*, 3(02), 9-19.
16. Рахимов, Б. И., & Иброхимов, М. Б. О. (2021). МОДДИЙ-ТЕХНИКА РЕСУРСЛАРИ БОЗОРИНИ ИНСТИТУЦИОНАЛ ТУЗИЛМАСИ ВА РЕСУРСЛАР САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШНИНГ УСЛУБИЙ АСОСЛАРИ. *ЖУРНАЛ ИННОВАЦИИ В ЭКОНОМИКЕ*, 4(7).